

Seznam příloh

Rozhovory s dotazovanými respondenty

Dotazující: D

Respondenti: R č.

Respondentka číslo 1

D: „Pozoruješ rozdíly ve výuce? Pokud ano, jaké to jsou nejčastěji.“

R1: „Určitě bych řekla, že některé děti jsou talentované více, některé méně. Některé děti mají s výukou problém, jsou to ty integrované děti. Ony mají různé poruchy učení, takže jim je potřeba se věnovat více individuálně, a některé potřebují asistenta, aby to vůbec zvládly. Pak samozřejmě jsou rozdíly i v tom přístupu k výuce a chování, takže ty rozdíly určitě velké jsou.“

D: „Jak se podle Tebe projevuje nadání v jazyce?“

R1: „Nadání se pozná už třeba podle toho, jak rychle to dítě chápe. Že to třeba stačí vysvětlit pouze jednou, anebo si třeba hned pamatuje ta slovíčka nebo má výborný sluch, že dokáže výborně pochopit výslovnost. Díky tomu pak dokáže ihned odpovídat na otázky, reagovat, komunikovat.“

D: „Jak se liší nadání žáci od ostatních?“

R1: „I tím, že mají větší zájem o daný předmět. Jsou právě šikovní, dobře jim to jde. Mají větší zájem se učit i něco navíc nebo pokládají různé doplňující otázky. Chtějí vědět ještě něco dalšího. Tito žáci většinou ani v hodinách nevyrušují.“

D: „Rozpoznáš nadaného žáka? Jak se projevuje? Jak bys ho charakterizovala?“

R1: „No právě tím třeba, že má zájem o ten předmět, má dotazy nebo sám přijde s tím, že někde něco slyšel, viděl nebo byl někde v zahraničí a přijde mi říct, že už se tam domluvil. Že si dokázal objednat nebo nakoupit. Tito žáci většinou mívají zájem i o tu historii dané země, což mě také vždycky potěší. V hodinách reagují pohotově, nemusím všechno desetkrát opakovat apod.“

D: „To jsou vlastně i znaky, jak toho daného žáka identifikuješ. Můžeme to takto říci?“

R1: „Ano, určitě.“

D: „A s jakými metodami identifikace nadaných ses za dobu své praxe setkala? Jestli třeba si spolupracovala s tou poradnou?“

R1: „Nene, s poradnou ne u těch nadaných žáků. To se týká hlavně těch problematických dětí, které mají ty poruchy učení, takže tam mají individuální plán, ve kterém musíme vždy něco zohledňovat, co všechno jsou schopné zvládnout, a co ne. Ale u nadaných žáků jsme takto nikdy nepostupovali.“

D: „Dobře, děkuji. A máš nějaký odhad s kolika nadanými žáky ses za dobu své praxe setkala? Jestli to třeba mají někde oficiálně napsané?“

R1: „Oficiálně to nikde napsané není, s tím jsem se neseetkala. Spíš vždycky člověk sám pozná, že v té třídě jsou nějaké šikovnější děti. Ale přesný počet takto říct, to těžko říct. Ale rozhodně můžu říct, že v každé třídě se najde nějak nadané dítě. Někde více, někde méně. U nás jsme například rozdělené na jazyky do skupin, takže se může stát, že v nějaké skupině není žádné nadané dítě, ale naopak někdy se zas může stát, že se sejde taková parta, kde jsou dvě tři nadané děti. Je to hrozně individuální.“

D: „Co si se o nadaných žácích naučila na univerzitě? Nebo v rámci doplňujícího studia. Učili jste se vůbec něco o tom?“

R1: (dlouze přemýšlí) „No, to si nepamatuju. Ale určitě jsme se učili, že bychom se jim měli věnovat. Stejně tak jako těm méně nadaným. Podporovat je a vytvářet jim vhodné motivující prostředí, ale v té praxi je to těžké skloubit, takže v těch třídách člověk nakonec tráví více času s dětmi, které mají ty různé poruchy, o kterých jsme již mluvili. Většinou nezbývá čas se ještě extra věnovat těm nadanějším. Bohužel.“

D: „S tím se pojí devátá otázka. Co z toho si použila v praxi?“

R1: „Možná třeba to, že když už vidím, že jsou šikovní a zvládají to, co mají, takže jsem jim další hodinu přinesla zadání nebo pracovní listy již pro pokročilejší. Jsem věděla, že tuto látku již zvládají, tak aby se nenudily, tak jsem jim třeba vyhledala nějaký zajímavý článek nebo co mohly samostatně dělat. Aby s námi nemusely pořád opakovat něco, co už umí.“

D: „Kolik pozornosti věnuješ tomuto tématu v rámci svého samostudia? Pokud zrovna toto je to téma.“

R1: (pousměje se) „No, moc ne. Když vím, že budu učit ve třídě, kde právě jsou děti, kterým bych mohl dát nějakou práci navíc, tak si připravuju pracovní listy a úkoly pro nadanější, ale že bych tomu dávala extra čas, to říct nemůžu.“

D: „A jak lze pracovat s žákem nadaným na cizí jazyky?“

R1: „Skvělý by bylo, kdyby člověk mohl vzít ty nadané žáky a udělat z nich skupinku. Vybrat si, vyzobat si ty nadané do jedné skupiny. S tím by se mnohem lépe pracovalo. Svižnějším tempem, zpracovávat nějaké těžší projekty. Určitě by bylo lepší s nimi dělat výlety do zahraničí. To by se dalo s nimi krásně pracovat. Ale tím, jak v každé třídě jsou dvě tři nadané děti, tak je to složitější přímo pro ně vymýšlet nějaké aktivity.“

D: „Jaké jsou tvé nejčastější metody a postupy práce s nadanými?“

R1: (dlouze se odmlčí a přemýšlí) „No, opravdu asi jen tak, že jim dám nějakou práci navíc. Na nějaké podrobnější zpracování a starání se o ně není čas, protože většinou jsou tam právě ti méně nadaní žáci. Na ty nadané moc času nezbývá.“

D: „Osvědčilo se Ti to, co děláš? Například ty pracovní listy?“

R1: „U těchto dětí ano. Určitě ano. Důležité je to dělat tak, aby neměly pocit, že to je za trest či úkol navíc. Je potřeba jim to vysvětlit, že ony jsou šikovné, zvládají to dobře a můžou za to dostat jedničku.“

D: „A ze svého pohledu tu výuku nadaných bys charakterizovala jak? Je to lehčí nebo těžší?“

R1: „Je to určitě více motivující pro učitele. Je to daleko větší radost pracovat s tím nadaným žákem. Učitele to více motivuje i k tomu, aby on na sobě více pracoval, vyhledával něco nového. Kdyby těch nadaných žáků bylo víc, tak určitě i pro toho učitele je to příjemnější práci.“

D: „To souhlasím. A jak z tvého pohledu probíhá identifikace nadání na této škole?“

R1: „No, nevím no. Tam by se na to mělo přijít už na prvním stupni. Vytipovat ty děti, které jsou opravdu nadané. Pak by měla probíhat komunikace mezi učitelem a výchovným poradcem. Zás je potřeba říct, že některé děti jsou nadané na jazyk a některé třeba na matematiku nebo jsou humanitně zaměřené. Někteří jsou zas jinak nadané, ale jazyk jim není vlastní. Souhrnně, člověk na to pak narazí až při výuce toho jazyka, protože dítě na jiné

předměty třeba není extra nadané. A někdy zase obráceně. Můžou být nadané na něco jiného, ale zase na tom jazyce se to vůbec nemusí projevit.“

D: „A kolik pozornosti se na této škole věnuje nadaným žákům?“

R1: „No, to záleží asi na konkrétním učiteli, jak k tomu přistoupí ve svém předmětu. Kolik jim může věnovat času v rámci výuky. To je hodně individuální.“

D: „A jak si myslíš, že je na tom české školství obecně s identifikací a podporou nadaných žáků?“

R1: „No myslím si, že nic moc. Mělo by se na tom asi více zapracovat. Právě se spoustu pozornosti zaměřuje na děti, které mají poruchy učení, musí se dodržovat všechny náležitosti s tím spojené (IVP apod.). A myslím, že těm nadaným se právě moc času nevěnuje. Určitě bychom od ministerstva uvítali nějakou metodiku ohledně práce s nadanými dětmi nebo nějakou pomoc, jak s nimi pracovat. Určitě by to bylo fajn.“

Respondentka číslo 2

D: „Pozoruješ rozdíly mezi dětmi ve výuce? Pokud ano, jaké to jsou nejčastěji?“

R2: „Rozdíly určitě pozoruji. Všimám si toho hlavně v tom, jak děti daný jazyk zajímá, jak je baví, jak se chtějí zapojovat, jak jsou aktivní, jak udržují pozornost a obecně jaký vztah k tomu jazyku mají. Hodně poznat jde také to, jestli krom výuky ve škole chodí ještě na nějaké doučování či kroužky.“

D: „Jak se podle Tebe projevuje nadání v jazyce?“

R2: „Řekla bych, že nadání v jazyce se projevuje přirozeným vyjadřováním. Děti se rychleji dokáží vyjadřovat a rychleji pochytávají různé fráze. Nadané děti mají tzv. ‚ucho‘ na jazyky. Rychle si tu výslovnost zapamatují a spojí si to s tím, jak se dané slovo píše. Hlavně ve francouzštině, protože tam je to hodně rozdílné. Tam se nic nečte tak, jak se píše. Pak si myslím, že se to pozná na tom, když si začnou rychleji spojovat různé věci, např. v gramatice shoda přídavných jmen s podstatným jménem. Celkově bych tedy zmínila tu výslovnost. Na ní je nadání hodně poznat.“

D: „Jak se liší nadání žáci od ostatních?“

R2: „No, asi v té snaze a úsilí, které musí vyvinout k tomu, aby si něco osvojili. Nadanému žákovi to půjde jednodušeji. Také slovíčka mu "lezou" lépe do hlavy. Nemusí se tak pérovat výslovností, sám sebe slyší jestli to říká stejně jako v poslechu nebo ne.“

D: „Myslíš, že rozpoznáš nadaného žáka? Čím se typicky projevuje?“

R2: „Já nevím, jestli poznám nadaného žáka podle nějaké odborné definice, ale poznám žáka, který se jazyku věnuje nebo který se mu chce věnovat. Ale třeba nedokážu říct, jestli ve svých skupinách jsou ti žáci nadaní nebo mají pouze bilingvní rodiče nebo chodí na jazykové kroužky. Takže u mě se to projevuje jako nadání, ale je možné, že kdyby ostatní děti měli stejné jazykové zázemí, tak by úroveň měli stejnou.“

D: „Jak nadaného žáka identifikuješ?“

R2: „Nejokřividnější mi to přijde podle výslovnosti. Myslím tím teď ale konkrétně francouzštinu, což je můj primární jazyk. Tam to jde hodně slyšet. Svou roli hraje také poslechové nadání. V šesté třídě, kdy děti s tím jazykem začínají, se to podle mě pozná strašně rychle. Je zajímavé sledovat, jak různě rychle si to ti žáci dokáží odůvodnit. Myslím, že v každé skupině mám jedno až dvě děti, u kterých jsem docela rychle, že jim ten jazyk jde. Ale to, že někomu něco jde, ještě neznamena, že má nadání. Třeba ho to zrovna jen baví.“

D: „S jakými metodami identifikace nadaných ses za dobu své praxe setkala?“

R2: „Tak to vůbec nevím, co si pod tím mám představit (zamýšlí se). Metody identifikace. Jestli to má znamenat, že když jsem v nové třídě, tak si svým způsobem testuju žáky třeba na látce, kterou neznají, nevím. Nikdy jsem nad tím takhle odborně nepřemýšlela. Státnice mám za sebou již osm let, takže tyto odborné věci se rychle zapomínají.“

D: „S kolika nadanými žáky ses za dobu své praxe setkala?“

R2: „Tak kdyby to mělo být tak, že nadaný žák je ten, kterému jde výrazně lépe jazyk a je to pro něho snazší navenek, tak to bych asi počítala asi jen za dobu mého působení na současné základní škole. V té jazykové škole mi přišli nadaní úplně všichni. Děti byly moc malé a přesto už tak šikovné. Na této základní škole bych řekla zhruba sedm žáků za dva školní roky.“

D: „Co si se o nadaných žácích naučila na univerzitě?“

R2: „No, to teda vůbec nevím, co odpovědět. Něco určitě ano, ale myslím, že to byla úplně upozaděná věc. Bylo po nás vyžadováno znát nějakou teorii, povídali jsme o různých teoretických situacích, kdy na škole narazíme na nadaného žáka, ale opravdu si nepamatují,

že bych něco takového zaznamenala například na praxích. Nějaká teorie byla, ale tu jsem brzy zapoměla, a tudíž v praxi vůbec nevyužila.“

D: „To si mi odpověděla i na další otázku, která měla být namířena na praxi. Tak se zeptám, kolik pozornosti věnuješ tomuto tématu v rámci svého samostudia?“

R2: „Upřímně, de facto žádnou. I když teď aktuálně tuto otázku řeším, protože na angličtině mám nové děti, mluví plynule anglicky. Mají určité mezery v gramatice, ale jsou úplně jinde než zbytek třídy. Pak je tam jedna snaživá holka a zbytek nic moc. Já jsem se s těmi dětmi několik dnů domlouvala, že bych jim ráda připravovala nějakou práci navíc nebo aby si udělali nějakou prezentaci v angličtině, protože vím, že v těch hodinách se musí nudit, protože pro ně je to jednoduché. Takže teď teprve jsem se nad tím začala zamýšlet, že by bylo fajn připravovat pro nadanější žáky práci navíc. Takže ráda bych řekla, že se tímto tématem zabývám, ale doteď bohužel ne.“

D: „Jak lze pracovat s žákem nadaným na cizí jazyky?“

R2: „Myslím, že hlavně se snažit to nadání rozvíjet. Myslím, že je důležité, alespoň co se týče toho jazyka, tak rozvíjet v dětech i jiné než zažitě postupy. Když například větu řeknou úplně jinak. V tu chvíli se je snažím před celou třídou pochválit. Rozhodně bych považovala za špatné jim odepírat toto samovzdělávání a rozvíjení. Dávat nadaným dětem příležitost, aby například vedly skupinové práce, mohly pokládat otázky apod. Zároveň si uvědomuji, že ne všichni nadaní žáci o toto stojí. Mně se to naštěstí ve třídě vždy sejde tak, že ti žáci, kteří jsou dle mého pohledu nadaní, jsou extroverti a chtějí zkusit všechno. Aby ukázali, že to umí. Ale umím si představit, že někdo toho bude znát strašně moc, ale nestojí o ten prostor. Takže rozhodně je důležité pracovat individuálně. Také kdybych byla v dané třídě třídní učitelka, tak bych se o nadanosti určitě zmínila před rodiči. Že to registruju, vím o tom a že se snažím dítě rozvíjet dál, ale že jsme na základní škole a umím vyučovat podle tempa celé třídy.“

D: „Jaké jsou v praxi tvé nejčastější metody a postupy práce s nadanými žáky?“

R2: „Třeba když děláme novou věc (např. gramatiku), u které vím, že méně nadaným žákům bude dělat problémy, tak se snažím dávat první slova nadaným žákům. Nabídnu jim, jestli by si chtěli rovnou zkusit cvičení v učebnici. Vím, že to je nová látka, ale dám jim ten prostor. Nadaní žáci mají ze sebe dobrý pocit a ostatním dětem to v tu chvíli nevádí, že to nevědí, protože furt se jedná o novou látku, kterou nemusí znát za každou cenu. Abych odpověděla

na otázku, tak snažím se nadaným žákům dávat přednost při probírání nové látky. Dále například když zadávám práci, která je pro ně moc jednoduchá, tak si vždycky připravím i práci bokem pro ně navíc. Třeba i na malou jedničku (zamýšlí se). Když vidím, že dva žáci jsou s cvičením hotoví, tak je vyvolám a správné řešení zapisují na tabuli a ostatní si to podle nich kontrolují.“

D: „Jak se ti tyto metody osvědčily?“

R2: „Myslím, že dost dobře. Nevím, jestli je to dostatečné pro děti, ale na druhou stranu si myslím, že tím, jak já s nimi o tom mluvím, tak oni chápou, že já je využívám proto, protože vím, že oni to umí a jsou v tom dobří. Čím jsou ti děti starší, tak tím míň tam mám těch nadaných, či jak to říct. V osmé třídě mám jednu holčičku, u které to možná ani není nadanost, ale prostě je pečlivá a okolo ní je skupina kluků, kteří na to kašlou, a tak ona z toho vychází nejlíp. Hodně záleží na prostředí. Mnohdy dítě může působit nadaně, protože ve třídě nemá žádnou konkurenci.“

D: „Jak bys ze svého pohledu charakterizovala výuku nadaných žáků?“

R2: „No, já ani nevím, jestli bych to dokázala charakterizovat. V běžné třídě o patnácti dětech a mezi nimi jeden nadaný. Nadané děti určitě neberu jako nějakou přítěž. Není pro mě problém ta nevyrovnaná úroveň dětí mezi sebou. Ve francouzštině se toho nebojím vůbec, protože v ní se cítím fakt jistá, a tak málokdy se mi stane, že bych něco nevěděla nebo nedokázala odpovědět. Ale v té angličtině, což není moje aprobace, tak cítím, že teď když učím v páté třídě, tak si nedokážu představit, že bych ty nadanější děti učila třeba v sedmé nebo osmé třídě. Už by mi to bylo nepříjemný. Oni se potom začnou více ptát a zajímat. Suma sumárum, s nadanými žáky se mi pracuje dobře, jen si nejsem jistá, jestli jim dávám dostatečný prostor. Na druhou stranu já se teď můžu snažit jim ho dávat v páté třídě, ale v šesté třídě můžou mít jiného vyučujícího, pojedou striktně podle učebnice a potenciál se nemusí využít. Je to furt základní škola. Učitelé o těch nadaných ví, občas jim dají více prostoru, ale zároveň se to těm nadaným více nepřizpůsobuje. Například testy mají všichni stejné. A to jsem teď přemýšlela o tom, jestli nadanějším žákům nedávat těžší testy. Myslím, že na gymnplu už je to jiné. Tam se to více diferencuje.“

D: „Jak probíhá identifikace nadání na této škole z tvého pohledu?“

R2: „Myslím si, že nijak. Respektive na začátku každého školního roku posílá školní poradkyně seznam dětí, které mají různé poruchy učení, nějaké opatření a mám pocit, že

jsem tam jednou viděla žáka, který je v mých očích nadaný. Takže pokud žakovy rodiče zajdou do poradny a poradkyně pak usoudí, že žák je nějakým způsobem nadaný, tak to škole sdělí, ale nemyslím si, že by to bylo nějak blíže zjišťované ve škole. V životě jsem neslyšela na naší škole říct o někom, že je nadaný.“

D: „Takže otázka na to, kolik pozornosti se na této škole věnuje nadaným žákům?“

R2: „Nedokážu říct. Myslím si, že každý učitel si to možná vyhodnocuje sám. Je možné, že jsou kolegové, kteří jim věnují hodně pozornosti. Teď vím, že kolegyně zkoušela s dětmi divadelní hru s devátáky, takže to mi přijde jako super motivační aktivita, ale plošně se mi toto téma nezdá jako primární na této škole.“

D: „Jak myslíš, že je na tom české školství s identifikací a podporou nadaných žáků celkově?“

R2: „Nevím. Já mám pocit, že nadaní žáci se budou časem shlukovat na různých prestižních školách, často i soukromých, kde jsou ty školy známé tím, že je tam větší focus na jednotlivé potřeby žáka a tam se to nadání může daleko více rozvést. Plošně se tomu pozornost asi úplně nevěnuje. Na druhou stranu já tomu pozornost taky úplně nedávám, takže je možné, že se dějí věci, o kterých já nic nevím, ale obecně se asi více zaměřujeme na ty žáky s poruchami učení než na ty s nadáním. U poruch učení je přesně stanovené, jak se k daným žákům chovat, kdežto u nadaných dětí žádné ‚bezpečnostní opatření‘ nejsou. Je to bráno spíše jako dobrá vůle.“

Respondentka 3

D: „Pozoruješ rozdíly ve výuce? Pokud ano, jaké to jsou nejčastěji?“

R3: „Mezi dětmi jsou obrovské rozdíly. Spočívají v nějakých mentálních schopnostech, to znamená i v inteligenci. Důležitá je i schopnost se vyjadřovat. Víš, jak někteří učitelé jazykáři rozdělují žáky na perfekcionisty a riskery. Víš, co to znamená?“

D: „Někdo, kdo chce být za každou cenu perfektní a naopak někdo, kdo to riskne?“

R3: „Ano, přesně tak. Potíž je, že ten perfekcionista se může zdát nenadaný v tom, že on nic neřekne, dokud si nemyslí, že je to dokonalý. A jakmile si je trochu nejistý, tak mlčí. Zatímco ten risker, ten je u učitelů oblíbenější, ten jakmile si něco myslí, tak to „vypálí“ a buď to vyjde, nebo ne. Člověk by pak musel až lámat osobnost, aby dělal rozdíly mezi perfekcionisty a riskery. My to těm žákům říkáme, že to nevadí. Ať hlavně něco řeknou, na

chybách se člověk učí, opravíme si to společně. Ale prostě risker a perfekcionista to mají prostě v sobě. Buď ty děti to zvládnou, nebo nezvládnou. Někdo je prostě na jazyky nadanější, někdo ne. Ono je to zrádné, protože časem člověk zjistí, že dítě, kterému nejdou úplně dobře jazyky, tak je třeba génius ve fyzice. Potom jsou to samozřejmě rozdíly sociální.“

D: „Jak se podle tebe projevuje nadání v jazyce?“

R3: „Já si myslím, že ještě před tím, než promluví v cizím jazyce, tak se projeví v schopnosti komunikovat ve svém mateřském jazyce. Je zajímavé, že toto je strašně těžce postižitelné, protože jak já třeba učím dva jazyky, tak mám děti, které jsou výborné v angličtině, ale v ruštině s bídou zvládají na sotva trojku.“

D: „To je zajímavý.“

R3: „Nevím, je to otázka motivace podle mě. Podívej se, ruština. K čemu jim to bude? Kdežto v té angličtině, tam vidí daleko větší budoucnost a možnosti.“

D: „Ale v případě, že je to dítě nadané na cizí jazyky, tak by mu měly jít oba, ne? Nemyslíš si to?“

R3: „Já si myslím, že právě ta motivace tam dělá strašně moc. (zamýšlí se) Ty učíš žáka X?“

D: „Nene, neučím.“

R3: „Tak ten je třeba v angličtině úplně výborný, tak by mě právě zajímalo, jak je na tom v němčině. Víím o jednom žákovi, kterého učila jiná kolegyně němčinu. Já jsem ho právě měla na ruštinu a myslela jsem si, že není vůbec nadaný. Pak jsem ho slyšela mluvit angličtinu a opravdu jsem si sedla na zadek, jak se říká. On měl angličtinu úplně krásnou. Je to i dnešní dobou. Podívej se, oni koukají na YouTube, hrají online hry v angličtině nebo koukají na Netflix. Oni s tou angličtinou mnohem více pracují a třeba tu ruštinu dělají jen proto, že musí. V angličtině je žene dopředu třeba to, že díky tomu budou rozumět filmu a nebudou muset číst titulky, což je pro ně hrozně omezující. To samé na YouTube. To je opravdu obrovská motivace. Já si myslím, že to není otázka jen toho talentu, ale hlavně také motivace. Já jsem taky ještě překvapená, že ne každý, kdo je talentovaný na jazyky, tak čte. Já jsem to považovala za normu, ale není to tak.“

D: „Jak se liší nadání žáci od ostatních?“

R3: (dlouze přemýšlí) „Když to řeknu blbě, tak jsou se vším hodně rychle hotoví. Já jsem měla nadaného žáka, a myslím, že to byla výjimka, protože on byl doma hodně nevedený, resp. maminka ho strašně rozmazlovala a mohl si dovolit všechno. Dopadlo to tak, že ze střední školy ho vyhodili už v prváku. On byl génius, jeho obor byl dějepis, on si vzal v osmé třídě vzorový test na přijímací zkoušky na Filozofickou fakultu na obor Dějiny a test zvládnul! Jenže chyběl přes 300 hodin za pololetí, protože přece nebude chodit do školy, když vše umí. Přece nebude vstávat, když může hrát hry. A vyrazili ho už v prváku.“

D: „A co s ním bylo potom? Skončil se základním vzděláním?“

R3: „Ano.“

D: „Takže se pak ani už nezkoušel zkusit to ještě jednou?“

R3: „To už nevím, dál o něm nic nevím. A ani vědět nechci, upřímně nechci. Ten kluk byl mimořádně nadaný, měl neskutečný obecný přehled. On seděl doma, četl si literaturu, hrál hry. On to jednou vyprávěl kolegyni a ta mu gratulovala, že žije jako průměrný důchodce. Se nasnídáš, zajdeš se psem, dáš si šlofíka. Zpátky ale k otázce. Jak to myslíš ten rozdíl? Mezi nadanými a tzv. „šprty“?“

D: „Ano, přesně tak. Protože jsou děti, které se doma perfektně naučí, ale také ti, kteří se ‚drtit‘ nemusí.“

R3: „Jenže to ty poznáš strašně snadno. Jakmile vybočíš z toho, co je v učebnici nebo mají v zápiskách v sešitě, tak tyto děti hned chybují a už se nechytají. Ony to mají našprtané a nevidí v tom tu logiku. Kdežto nadané dítě to pochopí, jak to má použít. Nejde jen o definici z učebnice, ale dítě ví, jak to použít v tom volném jazyce.“

D: „To je pravda, to je zajímavý.“

R3: „Našprtané dítě se dokonale připraví na test, má z něho jedničku, ale potom, když zabrousíš do běžného hovoru a chceš po něm tu stejnou gramatiku, která byla v daném testu, tak už najednou vidíš, že dítě si vůbec není jisté.“

D: „Tím si mi vlastně dokonale odpověděla na mou další otázku, jak lze rozpoznat nadaného žáka. Zeptám se tedy jinak – jak nadaného žáka identifikuješ?“

R3: „Co přesně tím myslíš?“

D: „Například když si třeba všimneš nadaného žáka, upozorníš na to a žák se dostane do poradny, kde je testovaný, nebo jestli máš z praxe zažitý nějaký jiný postup?“

R3: „Ne, to nemám. De facto až takhle ho nijak neidentifikuju. Maximálně třeba řeknu „hele toto dítě je fakt šikovné“. Byla matka, které jsem kdysi opravdu doporučovala, aby zkusili osmiletý gympl. Matka odmítla. Tam to bylo ale pochopitelné. To byla cizinka, která přišla v šesté třídě a neuměla slovo česky. Ona mluvila plyně japonsky, rusky, francouzsky, měla velmi dobrou angličtinu a naučila se potom velmi rychle česky. Já jsem si myslela, že je rozená lingvistka, ale její obory byla matika, fyzika, chemie. To jí bavilo nejvíc. To bylo opravdu renesanční dítě. Nikdy jsem neposlala do poradny mimořádně nadané dítě.“

D: „A s jakými metodami identifikace nadaných ses za dobu své praxe setkala?“

R3: „Jde spíše opravdu jen o pozorování v hodinách.“

D: „A máš nějaký odhad s kolika nadanými žáky ses za svou praxi setkala?“

R3: „Tak určitě tato nadaná holčička, o které jsem mluvila před chvílkou. Určitě také ten kluk, který skončil v prváku na střední. Také tu byla holka, která měla IQ okolo 140, jenže IQ je pouze potenciál. Ještě to neznamená, že dítě toho využije. S nadáním na jakýkoliv předmět je to stejně. Takže já jsem se za dobu své praxe setkala tak se (zamýšlí se). Je to myšleno opravdu jen na jazyky nebo i na jiné věci?“

D: „Jestli dokážeš říct, tak prosím oboje.“

R3: „Tak třeba výtvarně nadaná tady byla moje dcera, ona se tím živí jako grafička. Společně s ní ještě jedna holčička, ta byla ještě nadanější. Velmi nadaný žák, co se týče dějepisu, je ten, co nedopadl dobře. To je čtvrtý. Pátá byla holčička, o které jsem mluvila. A že bych já si z někoho sedla na zadek v těch jazycích (dlouze přemýšlí). Nikdo mi v hlavě neutkvěl. Ale neznamená to, že nemohl být nadaný v jiném předmětu. Ale já jsem si toho taky dlouho nevěšimala. Já jsem začala učit dvacet let po maturitě, učím od osmatřiceti.“

D: „Co si se o nadaných žácích naučila na univerzitě?“

R3: „Hele tolik určitě ne. Nemám to univerzitě za zlé, ale já když se podívám do svého diplomu, já nemám jediný semestr speciální pedagogiky. Nemám nějaký papír pro to, abych mohla s těmito dětmi pracovat. Až už je to ADHD, autismus, dyslektik, dysgrafik atp. A že těch dětí je tady na škole strašně moc. Hodně dětí je tady také moc šikovných, ale jednou třeba na půl plynu. Já mám teď třeba fakt šikovnou třídu. Nikdo extra nevyniká, ale děti tam chytré jsou. A jsou to děti, které jsou fakt jako přirozeně inteligentní. Nevím ještě, jestli to máte takový ten předmět na to lidské tělo?“ (nemůže si vzpomenout na název)

D: „Vývojová biologie člověka?“

R3: „Takhle se to nejmenovalo za mých mladých let.“

D: „My jsme to měli pouze jako volitelný předmět.“

R3: „My jsme ho měli jako povinný. Nejmenovalo se to takto, ale trochu jinak. Mně to přišlo tehdy zbytečný. Já jsem popisovala, co se stane s rohlíkem, když ho dáme do pusy a nemůže ven. To měla být první pomoc. Strašně mi tam chybí předmět právo. Co si můžeme a nemůžeme dovolit. Co se třeba může stát, když se něco stane při našem dozoru. My jsme o tom měli školení a jenom nám padaly brady. To jsou takové věci, na které by univerzita měla reagovat, protože vývoj jde dopředu. Protože jak je inkluze ve školách, tak by všichni studenti měli mít speciální pedagogiku, protože teď všichni ohání dětmi s poruchami učení, sociálně slabými žáky, nadanými žáky. A co já mám dělat? Já mám vystudovanou angličtinu a ruštinu a učili mě, jak mám učit žáky, kteří to umí, respektive ty, kteří spadají do toho běžného systému vzdělávání.“

D: „To je bohužel stále stejné. Nikam se to neposunulo.“

R3: „Takže jako je hezké, že nás na angličtině učili, že během hodin máme neustále mluvit anglicky, ale prostě já jsem učila v devítce kluka, který byl strašně nebystrý a byl schopen říct „I are“. Takže já do něj budu sypat gramatiku anglicky?“ Ptá se řečnickou otázkou. „Já občas do té češtiny přejít musím. Bez ohledu na to, co mě učili. Mám třídy, kde můžu mluvit anglicky celou hodinu a užívám si to, ale nejde to všude a vždycky.“

D: „Kolik pozornosti věnuješ tomuto tématu v rámci svého samostudia?“

R3: „Skoro vůbec. Maximálně když máme nějaké školení, ale to není samostudium.“

D: „A jak lze pracovat s žákem nadaným na cizí jazyky? Jaké jsou tvé nejčastější metody a postupy práce s nadanými?“

R3: „Dělala jsem zásadní chybu. Dávala jsem tomu nadanému žákovi příliš mnoho prostoru v hodině, protože chtěl pořád mluvit a mluvit. A ti ostatní si pak připadali blbě. Ale určitě ho nějak zaměstnat více. V angličtině třeba je docela dobré, jak má tady kolegyně knihovnu anglického jazyka, tak ho třeba nechávat nahlas číst. Já dělám, že třeba ty děti mi v rámci jednotlivých projektech píšou knihu. Nechám děti si vybrat postavu, název knihy je The Imaginary Life a nechám je, ať to zpracují podle sebe. Například učila jsem žákyni Y a ta měla prasátka z Venduše, další milovala fotbal, tak měla Messiho. Takhle si vybírají, jakou

chtějí postavu. A já je to nechám skládat do jednotlivých kapitol, já jim to skládám a pak jim to v devítce dám jako dlouhodobý projekt.“

D: „Tak to je krásný.“

R3: „A mají z toho i známku s velkou hodnotou. Není to jen to pasivní čtení, je tam i psaní. Hodnotím maximálně do trojky. Nadaným dětem zadávám počet slov. I podle tříd. A oni se třeba hecnou a ti šikovní napíšu třeba 800 slov. Přinesou mi to a tady to máte. Takhle se to snažím dělat já. Není to žádný naučený postup.“

D: „Osvědčily se Ti ty postupy, co děláš?“

R3: „Rozhodně osvědčily.“

D: „A ze svého pohledu, jak bys charakterizovala výuky nadaných? Je to lehčí nebo těžší?“

R3: „Je to obecně problém základky. Když jde dítě na střední, tak už ji si vybírá samo. Vybere si něco, co je mu bližší. Na základní škole s tím nelze nic moc dělat. Maximálně to, co dělám, že na ty chytřejší se snažím mít trochu větší požadavky. Ti pomalejší musí testy napsat taky, ale když je zkouším u tabule, tak se na ně snažím být hodnější. Já jsem třeba měla strašně slabého kluka, který měl také různé poruchy, ale on si sedl s tetou, která uměla perfektně anglicky a vždycky odevzdal úplně perfektní práce. Taky jsem zaznamenala, že spousta dětí má různá doučování a v těch hodinách to je vidět. Z 8. třídy žákyně Y se v poslední době strašně v angličtině zlepšila. Nejen, že roste do moc pěkné holky, tak i v té angličtině šla hodně nahoru. Já si třeba myslím, že žákyně X a Y jsou taky hodně našprtané.“

D: „Já si to taky myslím.“

R3: „Tam ten rozhled úplně není. To spíš vidím u žákyň A a B. Učit nadané žáky je rozhodně příjemné. Člověk pak spíše vidí ty výsledky. U těch nadaných dětí se člověk musí více rozvést, použít jiné metody a pomůcky v těch hodinách, udělat tu hodinu kreativnější, protože vím, že ty děti to vezmou. Pro mě je ta práce s nadanými daleko zajímavější. Ale rozhodně to neberu tak, že bych ty méně chytré upozadovala. Říkám si, že mě třeba nebude operovat, ale když budu mít kapající kohoutek, tak to udělá skvěle.“

D: „Jak z tvého pohledu probíhá identifikace nadání na této škole?“

R3: „Nevím, jak to vidíš ty, ale já to moc nevnímám.“

D: „No, já taky ne. Já cítím, že se tady hodně soustředíme na ty poruchy, ale že bychom se úplně zabývali těmi nadanými, to se říct nedá. Já jsem koukala do té tabulky nadaných, tak tam byly tři děti z prvního stupně a ze druhého nikdo.“

R3: „Ono je první síto v páté třídě a druhé v sedmé třídě. Po páté třídě se odchází na gympl. Takže je to logické, že ti nadaní ti do druhého stupně nedojdou.“

D: „Kolik pozornosti se na této škole věnuje nadaným žákům?“

R3: (lehce se odmlčí) „Musím to říkat nahlas?“ (smích)

D: „Nemusíš, je to jasné.“

R3: „Pro záznam bych ráda podotkla, že jsem zavrtěla záporně hlavou.“ (smích)

D: „Jak si myslíš, že je na tom české školství obecně s identifikací a podporou nadaných žáků?“

R3: „Já si myslím, že se všude řeší jen ty méně chytré děti.“

D: „Já si taky myslím, že to tak opravdu je. Ale myslím si, že to je přece jedno spektrum. Nadaní a ti s poruchami. Oběma je nutno dát individuální přístup. Ale řeší se jen ty poruchy.“

R3: „Protože ten nadaný žák Ti nedělá žádný problém. Ten se všechno dobře naučí, ale akorát prostě hnije, no.“ (ironický smích)

D: „Ale rozhodně není to tak, že by na tom takto byla jen naše základní škola, ale je to takhle obecně. Nejen základní, ale i střední. Předpokládá se, že nadaných žáků je mnohem více, ale odhalí se jich strašně málo.“

R3: „Jak říkám, ono to nadání, to je jen jedna věc. Pouze potenciál. Nakolik toho to dítě využije, to už je něco jiného. Ty můžeš horem spodem říkat rodičům, že mají nadané dítě, ale musí ono samo také pracovat. To, že je nadané, ještě neznamená, že nemůže být líné.“

D: „Setkala ses někdy s nadaným dítětem, který se ale projevoval negativně?“

R3: „To byl ten kluk, o kterém jsem Ti říkala.“

D: „Ale ten se negativně projevil až na té střední, ne?“

R3: „Ne, ne. Problémy s ním byly už od šesté třídy, nechodil do školy, neprojevoval se zas tak často.“

D: „Aha, to jsem nepochopila.“

R3: „On měl úlevy na psaní, ale nějaké problémy s textem žádné neměl. Ty informace, které měl, musel někde načíst. Jeho obtěžovalo to, že do té školy musel chodit. Měl čtyřky. Byl to boj. Měli jsme tady jeho matku a vysvětlovali jsme jí, že by třeba neměl vůbec pít energetické nápoje. Ona ale trvala na tom, že ji doktor řekl, že při jeho velikosti to pít může.“ (Pozn. žák byl vysoký cca 190 cm). „Další problém byl v tom, že jeho otec byl gambler a nadělal hrozné dluhy. S matkou s ním nežili. Já jsem mu říkala, že jakmile má nějaké genetické předpoklady k závislosti, tak jakmile si navykne na něco, tak potom jakákoliv další závislost vzniká snáz. Matka ho za každou cenu hájila, měla doma dva hezké a šikovné kluky a vychovala je strašně špatně. Synové se jí váleli doma, ten starší nadělal také velké dluhy, já jsem učila toho mladšího, který využil svého potenciálu tak cca na deset procent.“

D: „To je smutné. Holt je to hodně i o tom rodinném zázemí.“

R3: „Přesně. Paní ředitelka ho tady chytla i s cigaretou. ‚Nejlepší‘ bylo, když jednou kluk přijel do školy v pyžamu. Jsem volala matce, proč není kluk ve škole. Dědeček ho vzal doma a dovezl do školy ještě v pyžamu.“

D: „No, pěkný zážitky.“

R3: „Naštěstí to bylo takové teplákové pyžamo, tak to nevypadalo až tak hrozně, ale prostě pak jsme se nasmáli. Nevím, jak pak v životě dopadl a radši to ani nechce vědět. Říkala jsem mu, že si myslím, že ani neodmaturuje. A jestli ano, tak má dovoleno, že mi pak tím maturitním vysvědčením může dát facku. Ale myslím, že se nemusím bát. To měla být motivace.“

D: „Asi to nezabralo.“

R3: „Bohužel.“

Respondentka 4

D: „Pozoruješ rozdíly ve výuce? Pokud ano, jaké to jsou nejčastěji?“

R4: (dlouze za zamýšlí) „Tak, rozdíly jsou v tom, jaký talent si děti přinesou. Je vidět, že někdo to má jednodušší, kdežto pro někoho to je obtížnější. To tak bylo vždycky. Spíš se třeba teď v poslední době potýkám s tím, že po tom covidu-19 zlenivěly a že se jim moc nechce. Ale není to všude.“

D: „Jak se podle tebe projevuje nadání v jazyce?“

R4: „Hodně. Pro některé děti je to naprosto přirozené se vyjádřit v cizím jazyce, ale někdo o tom strašně moc přemýšlí. Přitom zrovna u němčiny, kde jsou přesně dané gramatické jevy, tak to by mělo být celkem snadno naučitelné.“

D: „Jak se liší nadaní žáci od ostatních?“

R4: (musí se chvíli zamyslet) „Pokud jsou ctižádostiví a z domova mají v sobě zadanou tu hodnotu, že ve škole se má pracovat, tak ta spolupráce je výborná. Tím, že jim to jde, tak mají v kolektivu dobrou pozici, a mají touhu se předvést. Na druhou stranu se ale také někdy stává, že byť jsou talentovaní, tak na tom nepracují, protože například z rodiny jsou naučený, že to nemá smysl. Potom ten talent upadá.“

D: „Myslíš, že tam je i nějaká souvislost s tím, jak se chovají v hodině? Že třeba nadaní žáci méně vyrušují?“

R4: „Jsou nadaní děti, kteří v hodinách spolupracují, ale jsou také nadaní žáci, kteří tu hodinu nabourávají, protože se jim nechce spolupracovat. Ale těch je naštěstí málo. Nadaní žáci se chtějí většinou pozitivně předvést.“

D: „Takže si myslíš, že rozpoznáš nadaného žáka? Jak bys ho charakterizovala? Jak ho identifikuješ?“

R4: „Oni se většinou identifikují sami, protože hned dají najevo, že jsou v dané problematice tzv. „v obraze“. Dokáží pohotově reagovat a ví, o čem se bavíme. Ještě jednodušší to je, když děti vedeme od začátku jejich učení s jazykem.“

D: „Setkala ses někdy s tím, že by nějaký nadaný žák byl diagnostikovaný v poradně?“

R4: „Neměla jsem u nikoho pocit, že by o to nějaké dítě či rodiče měli zájem. Mám teď u sebe ve třídě dívku, která je hodně pozorná a vnímavá, která všechny úkoly zvládá mnohem dříve než ostatní. A má to vždycky správně.“

D: „A máš nějaký odhad s kolika nadanými žáky ses za svou praxi setkala?“

R4: „Vždycky je to nějaký podíl ve třídě. Nevzpomínám si, že by ve skupině, kde jsem učila, nebyl nikdo nadaný. Teď jsem převzala osmou třídu a hned se tam ukázalo několik dětí, které bych identifikovala jako nadané. Neznám jejich domácí přípravu, ale ve škole podávají vždy brilantní výkon.“

D: „Co si se o nadaných žácích naučila na univerzitě?“

R4: „Vzhledem k tomu, že je to již dávno, co jsem studovala, tak s touto problematikou jsem vůbec nepřišla do kontaktu. Tehdy se neřešily ani ty děti s poruchami učení. Prostě neděláš háčky a čárky, tak si na to dávej pozor.“

D: „Kolik pozornosti věnuješ tomuto tématu v rámci svého samostudia?“

R4: „Při samostudiu jsem se věnovala hlavně tomu, abych ‚dohonila‘ všechnu tu látku, protože němčinu jsem studovala až později. A spíše jsem intenzivně zabývala problémem metodiky. Jak tu hodinu postavit, aby to co nejvíce dětí bavilo. Víím, že pro někoho musím mít připravenou práci navíc, ale to je celkem v pohodě.“

D: „A jak lze pracovat s žákem nadaným na cizí jazyky? Jaké jsou tvé nejčastější metody a postupy práce s nadanými?“

R4: „No, metody jako takové ani žádné nemám, ale z mých příprav na hodiny víím, že to musím připravit tak, aby ti nadaní žáci měli v době, kdy ostatní ještě pracují, vždy co dělat. Aby neztráceli čas tím, že se budou nudit. Tím, že u mě ve třídě jsou teď ti nadaní žáci velice disciplinovaní, tak nějaké metody nemusím extra vymýšlet, ale je to pro mě velká pomůcka, když víím, že nadaní budou v hodinách reagovat. Svým způsobem mi tím ty hodiny hodně usnadňují. Klíč je v tom vždycky mít připravenou nějakou práci navíc pro ty nadané.“

D: „Osvědčilo se ti ve výuce to, co děláš? Necítí se ti méně chytrí žáci „upozaděni“?“

R4: „Myslím si, že ne. V těch mých skupinách na němčinu jsem se s tím nesetkala. Naopak si myslím, že když je vidět, že to někomu extrémně jde, tak že si všichni uvědomují, že to je takový pomocník pro učitele, protože nastartuje pro ostatní takovou snahu a oni vidí, že to fakt jde.“

D: „A ze svého pohledu, jak bys charakterizovala výuku nadaných? Je to lehčí nebo těžší?“

R4: „Za mě je to určitě lehčí a nadaní žáci mi pomáhají.“

D: „Jak z tvého pohledu probíhá identifikace nadání na této škole?“

R4: „Vzhledem k tomu, že tady máme výchovné poradkyně a speciální pedagožky, tak to probíhá již na prvním stupni, tak víím, že se ví i o těch dětech, které jsou více nadané. Takže věřím, že ta identifikace je dostatečná.“

D: „Kolik pozornosti se jim pak věnuje na této škole? Myslíš si, že ta pozornost je stejná jako u těch dětí s různými poruchami učení?“

R4: „To si netroufám tvrdit. Asi záleží, jestli tyto nadané děti mají nějaký posudek či identifikaci nadaných od pedagogicko-psychologické poradny. Pak je důležité se nad tím zamýšlet a pracovat s tím. V případě, že ne, tak je to na nás, a to asi nejsem schopna posoudit.“

D: Jak si myslíš, že je na tom české školství obecně s identifikací a podporou nadaných žáků?

R4: „Tak vzhledem k tomu, že se stále ozývají hlasy proti osmiletým gymnáziím, tak na tom s tou podporou asi moc dobře nejsme, protože v tom spočívá něco elitářského, což si myslím, že je špatně, protože tyto elity tvoří velkou část ve společnosti, takže bych spíše podpořila nadané děti. Ale samozřejmě je to také otázka peněz.“

Respondentka 5

D: „Pozoruješ rozdíly ve výuce? Pokud ano, jaké to jsou nejčastěji?“

R5: „Rozdíly samozřejmě pozoruji. Děti mají různé tempo, ve čtení, dále třeba v tom, jak chápou látku, jak dokáží reagovat a jak dokáží vytvářet věty.“

D: „Jak se podle tebe projevuje nadání v jazyce?“

R5: „Zeptám se, týká se tato otázka pouze cizích jazyků nebo je myšlena třeba i na češtinu?“

D: „Je to primárně o cizích jazycích, ale můžeš tam zahrnout i češtinu.“

R5: „Dobře. Nadání v jazyce. Poznává se to například podle toho, jak dokáží probíranou gramatiku vhodně používat v mluvené komunikaci. Také se to poznává podle toho, jak rychle dokáží nasávat nová slovíčka. Velkou roli hraje taky to, jestli to dítě má kontakt s jazykem jen ve škole, ale nebo se s ním setkává i ve svém volném čase. V nějakých počítačových hrách.“

D: „Jak se liší nadání žáci od ostatních?“

R5: „Nadaní žáci se, možná bohužel, liší tím, že mají všechno rychle hotoví. Mají obecně větší zájem o učení. A bohužel si myslím, že základní škola je trochu brzditel, protože musí čekat na ty pomalejší spolužáky.“

D: „Rozpoznáš nadaného žáka? Jak se projevuje? Jak bys ho charakterizovala?“

R5: „Jsou rychle hotoví, bystří, sami se třeba pídí po tom, co můžou dělat navíc.“

D: „Jak nadaného žáka identifikuješ?“

R5: „No, identifikuju ho například podle testů a písemných projevů. Vidím, že třeba děti mají problém s určitým jevem, ale ti nadanější ho nemají. Svým způsobem existují i dyslekticky nadané děti pro ten jazyk, který třeba nějaký přepis textu píšou foneticky, ale mají to gramaticky dobře. Takže souhrnně, dokážu to identifikovat na testech nebo že vidím, že se často hlásí a má o to zájem. Hodně se to také pozná na úlohách s porozuměním textu. Běžně vidím žáky, kteří například pokazí test, v hodinách se pak nehlásí, protože mají v sobě možná nějaké zklamání, ale pak dostane test na porozumění textu, má na to klid a čas a zvládne to výborně.“

D: „A s jakými metodami identifikace nadaných ses za dobu své praxe setkala?“

R5: „Metody identifikace“, přemýšlí, „Co to znamená přesně?“

D: „Jestli ses například setkala s někým nadaným, komu to diagnostikovali v pedagogicko-psychologické poradně?“

R5: „To je právě ono. Já mám velký problém s tím, že naše školství je málo orientované na to podchytávat ty více nadané lidi. Připadá mi to jako dlouhodobě jako veliký problém. Řeší se pouze ti, kterým to nejde, a ti nadaní lidi, podle mého názoru, tím naším systémem trpí a jsou de facto likvidováni. Vezmi si jako příklad nadaného žáka na jazyky, zbytek předmětů mu moc nejde a trápí se v nich. A místo, aby se v hodinách toho jazyka dokázal tzv. prodat a nasbírat alespoň tam nějaké pěkné známky, tak nedostane ani možnost, protože prostě základní škola. Co za svou praxi vidím, tak na práci s nadanými neexistuje žádná metodika nebo nařízení od ministerstva, což vidím jako problém.“

D: „A máš nějaký odhad s kolika nadanými žáky ses za svou praxi setkala?“

R5: (přemýšlí) „Dejme tomu, že učím 150 dětí v osmi třídách. V každé té třídě může být jeden až tři nadanějších. Někde více, někde méně. Ale za ty roky jsem potkala asi dvacet dětí, které svými jazykovými schopnostmi mě v něčem i převyšovali. To je důležité přijmout a přiznat si to.“

D: „A setkala ses s dětmi, které to mají svou nadanost přímo diagnostikovanou z poradny?“

R5: „Ne, to jsem se neseetkala. Ona ta diagnostika těchto nadaných je novinka, nějaká metodika na to přišla až přibližně před pěti lety. Můj pocit je, že to je pět let zpátky. Snad je to správně. Ale přijde mi, že ta práce s nadanými není podchycená.“

D: „Co si se o nadaných žácích naučila na univerzitě?“

R5: „Za mě můžu říct, že jsme se učili hlavně o těch poruchách učení. O nadaných žácích se za mé éry skoro vůbec nemluvalo.“

D: „Co z toho si použila v praxi?“

R5: „Tím, že během studií jsem se neměla co o tom dozvědět, tak de facto nic. Všechno člověk získá až pak praxí a samostudiem. Jednou tady na škole zorganizovala paní ředitelka krásnou přednášku o nadaných žácích a tam jsem se dozvěděla spoustu informací.“

D: „Kolik pozornosti věnuješ tomuto tématu v rámci svého samostudia?“

R5: „V rámci samostudia moc ne. Řeknu to tak, že v rámci příprav na hodiny to samozřejmě zohledňuju. A sem tam si o tom něco přečtu.“

D: „A jak lze pracovat s žákem nadaným na cizí jazyky?“

R5: „No, chytit ho právě něčím, co ho zajímá, a dát mu třeba něco navíc. Ale na to taky pozor, aby si pak neřekl, že má dělat toho dvakrát tolik. Spíš ho chytit něčím, co ho zajímá. Například když žáka baví hudba, tak mu říct, ať mi nosí písničky a texty, můžeme to spolu nějak probrat. Je strašně důležité se s nimi bavit tak, aby si vůbec nevšimli, že dělají něco navíc.“

D: „Jaké jsou tvé nejčastější metody a postupy práce s nadanými?“

R5: „To si myslím, že jsem právě zmínila v předchozí otázce.“

D: „To je pravda. A tak osvědčilo se ti to, co děláš?“

R5: (dlouze přemýšlí) „To je hrozně těžké říct. Myslím si, že nadané děti mohou mít těžké sociální vnímání. Je to individuální, ale může být pro ně těžší číst ten svět okolo. Nadaný člověk někdy může spolupracovat, jiný zas ne. A ta spolupráce může spočívat třeba pouze v tom, že mu stačí, že se s ním nekomunikuje. Někdy může mít pro danou věc obrovské nadání, ale třeba v prostředí školy vůbec nemusí být nakloněn spolupráci. Když vidím, že nadané dítě ocení to, když ode mě dostává něco navíc, tak se do toho obuju ještě více a nosím mu více materiálů navíc. Naopak v okamžiku, kdy to nefunguje, tak z toho ustupuju. Je tam důležitá i ta lidská stránka.“

D: „A ze svého pohledu, jak bys charakterizovala výuky nadaných? Je to lehčí nebo těžší?“

R5: (dlouze rozmýšlí) „Na výuku nadaných žáků musí být precizně nachystaný hlavně učitel! Člověk si musí připravovat mnohem více materiálů. Musí se uzpůsobovat ta hodina. Věc, která by se mohla dělat celou hodinu, tak nadaným žákům trvá deset minut.“

D: „Jak z tvého pohledu probíhá identifikace nadání na této škole?“

R5: „Z mého pohledu mi přijde, že neprobíhá. Je to tady všechno pouze na osobní rovině učitele, jak vycítí, co je a není potřeba. Bohužel není tu pro nadané žáky ani třeba možnost, že by měli o pracovní sešit navíc, kde by si mohli vyplňovat náročnější úkoly přesně v těch chvílích, kdy jsou hotovi a ve třídě čekají na zbytek. Tam by ale asi byla potřeba ta identifikace z poradny.“

D: „Jak si myslíš, že je na tom české školství obecně s identifikací a podporou nadaných žáků?“

R5: „Škola dělá, co může. Škola dělá to, co jí umožňuje školní systém. To je alfa omega všechno. Hlavní téma byla inkluze. Pojďme se zabývat lidmi, kterým to moc nejde. Pojďme pečovat o lidi, kterým to moc nejde, a přijde mi, že těch programů je mnohem více než pro nadané žáky. Já jsem četla, co píše ministerstvo o nadaných žácích, nebo teď jsme měli to školení, ale jinak mi prostě přijde, že se tomu nevěnuje pozornost. Nabízí se i otázka, a to je myslím v Americe, že pakliže je dítě nadané a převyšuje svůj ročník, tak může ročník přeskočit. Otázka je, jestli to pak něco neudělá s jeho emočním vývojem. Já bych strašně ráda zmínila švýcarský systém. Tam mají hezkou podporu nadaných lidí. Oni mají možnost při postupech do dalších ročníků mít jednu strašně špatnou známku z předmětu, který jim nejde. Dokonce můžou mít i pětku a pořád postoupí. Ale pozor, z těch ostatních musí mít skvělé známky. Vem si, že jsi geniální houslista, ale neuděláš kotrmelec, tak máš pětku z tělocviku, ale nikdo to neřeší, můžeš jít dál. Dítě nemusí být ve stresu, má svobodu toho, že v jednom předmětu nemusí být výborný. Připadá mi, že tohle by mohla být cesta. Dále v knihkupectví si můžeš koupit „milión“ knih například pro dyslektiky, tak proč by tam nemohly být i pro ty nadanější na úrovni například šesté třídy. Chyba je v systému, učitel pak musí vše dohledávat sám.“

Respondentka 6

D: „Pozoruješ rozdíly vy výuce? Pokud ano, jaké to jsou nejčastěji?“

R6: „Určitě, rozdíly jsou vždycky. Nejčastější je třeba zhoršená kvalita pozornosti, děti jsou méně pozorné, vydrží menší dobu pracovat. Musí se častěji měnit metody, abych udržela jejich pozornost.“

D: „Jak se podle tebe projevuje nadání v jazyce?“

R6: (dlouho přemýšlí) „Asi tak, že dítě to důležité slyší v cizím jazyce. Že když se mu řekne něco gramatického, tak to dokáže aplikovat v běžné konverzaci. Nepotřebuje k tomu moc procvičování.“

D: „Jak se liší nadání žáci od ostatních?“

R6: „Jsou rychlí! Cvičení mají rychle hotová a musí se pro ně dělat práce navíc. V těch jazycích je fajn, že se s nimi dá hezky komunikovat. Se slabými žáky se v hodinách moc nepobavíte.“

D: „Takže si myslíš, že rozpoznáš nadaného žáka? Jak bys ho charakterizovala? A jak ho identifikuješ?“

R6: (rozmýšlí) „Myšleno v cizím jazyce, jo?“

D: „Ano.“

R6: (opět dlouze přemýšlí) „No, asi to bude to, co jsem tu už říkala. Nadanému žákovi stačí gramatický jev pouze zlehka ukázat a pak s tím dokáže pracovat. Sám dokáže rozpoznat, jestli se jedná o první nebo druhý kondicionál v podmínkových větách. Dokáže si sám ty informace z rodného jazyka implikovat do cizího.“

D: „S jakými metodami identifikace ses za dobu své praxe setkala?“

R6: „Já se teda přiznám, že úplně nevím, co si pod tím mám představit.“

D: „Například jestli si dostala tip na nadaného žáka od jiného vyučujícího nebo informaci z pedagogicko-psychologické poradny.“

R6: „Tak samozřejmě s kolegy si občas vyměníme názory na nějaké žáky, kteří se nám líbí, ale jinak teda abych řekla pravdu, tak za těch osm let, co tu učím, tak jsem se ještě nesečkala s žádným extra nadaným žákem. Je tu spousta nadaných, ale že bych si u někoho řekla, že je opravdu výjimečný, tak to ne.“

D: „A máš nějaký odhad s kolika nadanými žáky ses za svou praxi setkala?“

R6: „S ‚obyčejně‘ nadanými spoustu.“

D: „Co si se o nadaných žácích naučila na univerzitě?“

R6: (překvapena otázkou) „No, to už je strašně dlouho, ale já myslím, že tehdy se s tímto tématem moc podrobněji nepracovalo. Vše jsem se naučila de facto až během praxe.“

D: „Kolik pozornosti věnuješ tomuto tématu v rámci svého samostudia?“

R6: (přemýšlí) „Když už chodím na nějaká školení, tak to jsou spíš jen taková , oprašovací školení z učiva. Jak člověk opakuje furt ty stejné věci, tak nějaké informace mi vypadávají, takže radši chodím na takový typ školení. Ale co se týče příprav na hodiny, tak tam vždycky zohledňuju žáky, u kterých vím, že budou brzy hotovi, a vždy jim připravím nějakou práci navíc.“

D: „A jak lze pracovat s žákem nadaným na cizí jazyky? Jaké jsou tvé nejčastější metody a postupy práce s nadanými?“

R6: „Například při kolektivních pracích či projektech ,vyžívám' ty nadanější, aby pomohli těm slabším. Jako by zastávali roli učitele. Kdysi nás učili tzv. ,semafor'. Mám s sebou malé tyčky, které jsou barevné. Červeně, oranžově a zeleně. V praxi to funguje tak, že zadám nějakou písemnou práci a když je dítě hotové, tak odevzdá a vezme si oranžovou tyčku. A když je dítě hotové a myslí si, že tomu rozumí a mohlo by někomu pomoci, tak si vezme zelenou tyčku. A když si někdo neví rady, tak si bere červenou a žáci se zelenou jim přijdou pomoci.“

D: „To je super! O tom jsem ještě neslyšela.“

R6: „To se dá normálně koupit v papírnictví.“ (Vytáhne to ze šuplíku a ukazuje mi to.) „Přiznám se, že u devátáků už to moc nepoužívám, ale u těch sedmáků nebo šestáků to jde. Když má někdo oranžovou, tak já se jdu k němu podívat, a když to má správně, tak mu tam dám zelenou. Docela to mají rádi. Dozvěděla jsem se o tom právě z nějakého toho školení.“

D: „A osvědčilo se ti to ve výuce? Necítí se ti žáci s červenými tyčkami špatně?“

R6: „Když vím, že v té třídě mají dobré vztahy, tak jsem si jistá, že dítě pomoc od spolužáků vezme úplně v pohodě. To si zvládám korigovat.“

D: „A ze svého pohledu, jak bys charakterizovala výuku nadaných? Je to lehčí nebo těžší?“

R6: „Já se teda přiznám, že nadaní žáci se učí daleko lépe, protože tam vidíte ten pokrok. U těch slabých dětí jsou ty pokroky strašně minimální. Někdy mám radost, že se dítě naučilo

něco nového, ale druhý den už jsme zase zpátky tam, kde jsme byli. Je to takové demotivující pro dítě i učitele.“

D: „To souhlasím. Jak z tvého pohledu probíhá identifikace nadání na této škole?“

R6: (přemýšlí) „Maximálně právě tak, že se to řekneme a zajdeme pak za jeho třídní učitelkou. Já ale učím až na druhém stupni, takže většinou v tu chvíli už se to o daném žákovi ví. A upřímně. Pokud je někdo opravdu nadaný, tak po páté třídě nám odejde na gymnázium. My s těmi nejnadanějšími se tady na státní základce bohužel nesetkáváme.“

D: „Kolik pozornosti se jim pak věnuje na této škole? Myslíš si, že ta pozornost je stejná jako u těch dětí s různými poruchami učení?“

R6: „Podle mě se teď věnujeme především těm méně nadaným s různými poruchami učení. Máme různá doučování pro slabší žáky. Proto pak je právě důležité mít pro ty nadanější žáky připraveno v hodinách něco navíc. Teď například bereme v češtině souvětí a pokaždé mám u sebe pár těžších vět pro ty nadanější, kdyby náhodou.“

D: „Jak si myslíš, že je na tom české školství obecně s identifikací a podporou nadaných žáků?“

R6: „Podle mě učitelé obecně ve školách poznají ihned nadané dítě. Někdy je problém vysvětlit rodičům, že jejich dítě není tak nadané, jak si oni myslí. Co se týče té podpory, tak jak jsem již řekla. Dle mě je pozornost celého systému věnována spíše těm dětem, které mají poruchy učení. Nejde o to, že by se jim ta pozornost dávat neměla. Ale mělo by to být více vyvážené.“

Respondentka 7

D: „Pozoruješ rozdíly mezi dětmi ve výuce? Pokud ano, jaké to jsou nejčastěji?“

R7: „Určitě rozdíly pozoruji. Nejčastěji jsou to rozdíly v pozornosti, motivaci a v nadání.“

D: „Jak se podle tebe projevuje nadání v jazyce?“

R7: (dlouze přemýšlí) „Nadání v jazyce se podle mě pozná v tom, jak dítě porozumí cizímu jazyku jako celku a dokáže si to spojit se svým mateřským jazykem. Někdy může být nadání vyjádřeno i dobrou sluchovou pamětí. Nebo může mít cit pro výslovnost.“

D: „A to předpokládám, že jsou de facto i znaky toho, jak se nadání žáci liší od ostatních, že? Nebo bys dokázala vyjmenovat i další?“

R7: „Myslíš konkrétně v cizím jazyce?“

D: „Ano.“

R7: „Já si myslím, že nadaní žáci mají hlavně sebemotivaci se učit cizí jazyk i jiným způsobem než jen ve škole.“

D: „Máš nějaké metody, jak nadaného žáka identifikuješ?“

R7: „Žádné konkrétní metody nepoužívám a většinou to rozeznám až při výuce.“

D: „S jakými metodami identifikace ses za dobu své praxe setkala? Například jestli si dostala tip na nadaného žáka od jiného vyučujícího nebo informaci z pedagogicko-psychologické poradny.“

R7: „Setkala jsem se s žáky, kteří na to měli papír z poradny.“

D: „A máš nějaký odhad s kolika nadanými žáky ses za svou praxi setkala?“

R7: „Tak to můžu říct úplně přesně. Se třemi. Oni byli identifikováni přímo z pedagogicko-psychologické poradny.“

D: „A myslíš si, že jich bylo více?“

R7: „Myslím si, že jich bylo určitě více, ale to je čistě můj subjektivní pocit.“

D: „Co si se o nadaných žácích naučila na univerzitě?“

R7: „O nadaných žácích na univerzitě jsem se nenaučila vůbec nic“.

D: „Kolik pozornosti věnuješ tomuto tématu v rámci svého samostudia?“

R7: „Na toto téma se nezaměřuji.“

D: „A jak lze pracovat s žákem nadaným na cizí jazyky? Jaké jsou tvé nejčastější metody a postupy práce s nadanými?“

R7: „Nějaké speciální metody neznám, ale moje vlastní metoda je ta, že se jim snažím dát trochu více podmětů než ostatním. Například jim dávám práci navíc nebo je podporuji v cizojazyčné četbě.“

D: „A osvědčilo se ti to ve výuce?“

R7: „Hlavně ta četba se mi osvědčila hodně. Dále se mi také osvědčilo používání médií. To znamená, že nějakým způsobem se je snažím vést ke sledování seriálů v původním znění s českými titulky, pak s anglickými titulky a pak už jen v angličtině.“

D: „Skvělé. A ze svého pohledu, jak bys charakterizovala výuku nadaných? Je to lehčí nebo těžší? A co bys mi řekla k situaci, kdy se Ti v jedné třídě sejde nadaný žák společně se žákem, který má poruchu učení. Jak k tomu přistupuješ?“

R7: „S těmi třemi identifikovanými nadanými žáky to bylo stejné jako ve školní třídě. Nevěnuji jim vysloveně pozornost navíc, ale po ukončení hodiny jim dávám jakousi osobní konzultaci či jim k danému tématu řeknu něco navíc.“

D: „Takže že bys jim do hodiny donesla nějakou práci navíc, například pracovní list s těžší úrovní, to neděláš?“

R7: „Přesně tak. Jako třída pracujeme všichni stejně. Nadanějším žákům se věnuji případně až po hodině.“

D: „Jak z tvého pohledu probíhá identifikace nadání na této škole?“

R7: „Já vím, že u nás na škole, kde obě učíme, tu funguje školské poradenské zařízení. U jednoho žáka jsem dostala do ruky papír, kde bylo napsáno, že je identifikovaný jako nadaný. Ale ještě, než mi to potvrzení přišlo, tak jsem to poznala již z hodin, že je trochu někde jinde než ostatní. Ale netuším, kdo přesně toto má na starosti. Jestli to třeba je na popud třídního učitele, to nevím. Já sama od sebe žáka do poradny neposílám.“

D: „Kolik pozornosti obecně se jim pak věnuje na této škole? Myslíš si, že ta pozornost je stejná jako u těch dětí s různými poruchami učení?“

R7: „Myslím si, že inkluze směřem k nadaným žákům nefunguje a nevěnuje se jim úplně příliš pozornosti. Jsou bráni spíše jako důkaz toho, že s nimi máme větší ‚pohodičku‘, protože víme, že vše rychleji pochopí. Obecně je dáno, že pozornost se směřuje spíše k žákům s různými poruchami učení.“

D: „A jak si myslíš, že je na tom české školství obecně s identifikací a podporou nadaných žáků? Myslíš si, že české školství je dobře připravené na podporu nadaných žáků?“

R7: „Znáš Vzdělávací strategii 2030+?“

D: „Ano, znám.“

R7: „Tam je to zmíněno. Ale myslím si, že v praxi se to moc neřeší. Takže bych řekla, že například ředitelé škol vědí o této strategii, ale všeobecně pedagogičtí pracovníci na českých

školách s tím mnohdy nejsou ani vůbec seznámeni a neví, že existuje nějaká strategie 2030+.“

D: „Takže si myslíš, že těm žákům, kteří jsou na druhé straně spektra a mají poruchy učení, tak se jim dostává více pozornosti?“

R7: „Ano, určitě.“